

Selvitys, arviointi ja sijoitus -toimiston sosiaalinen raportointi

Selvitys, arviointi ja sijoitus- toimiston ([SAS-toimiston](#)) sosiaalityöntekijät työskentelevät ympärivuorokautiseen hoivapalveluun hakeutuvien ja ehdotettavien asiakkaiden palvelutarpeenarviointien parissa. SAS-toimiston sosiaalityöntekijät vastaavat kaikkien kotona asuvien, 65 vuotta täyttäneiden, helsinkiläisten hoitoon hakeutumisprosessin läpiviennistä. Ympärivuorokautisen hoitopaikan myöntäminen asiakkaalle on yksi kalleimmista yhteiskunnan yksittäiselle kansalaiselle myöntämistä palveluista. Lisäksi tämä ratkaisu määrittää yleensä uudella tavalla henkilön loppuelämää, sillä ympärivuorokautiseen hoitoon siirtyminen tarkoittaa koko elämän järjestämistä uudella tavalla. Näistä syistä SAS-toiminnan rajapinnassa havaituilla ilmiöillä ja toisin tekemisen mahdollisuuksilla on suuri taloudellinen, inhimillinen ja yhteiskunnallinen merkitys.

Toimistossa työskentelevät viisi sosiaalityöntekijää kokosivat 97 asiakastapausta maaliskuussa 2016 tämän raportin pohjaksi. Aineistosta nousi esiin viisi keskeistä asiakokonaisuutta, joiden vuoksi hoivapaikkaa päädytään hakemaan. Asiakokonaisuudet ovat:

1. Palvelujen kohtaamattomuus

Palvelujen kohtaamattomuus oli keskeinen syy hakea kodin ulkopuolista ympärivuorokautista hoitopaikkaa. Palvelujen kohtaamattomuus näkyi esimerkiksi siten, että kotihoidon palveluja ei ollut saatavissa asiakkaan näkökulmasta oikeaan kellonaikaan eikä myöskään akuuttiluonteisesti. Yöaikaiset wc-käynnit nousivat yhtenä yksittäisenä ongelmana esiin. Palvelujärjestelmän haasteena nousi esiin myös palvelujärjestelmän kykenemättömyys tukea riittävästi omaishoitajaa tai muuta asuinkumppania, jonka uupumisen vuoksi ympärivuorokautisen hoitopaikan hakemiseen päädyttiin.

Ratkaisuehdotukset:

- Kotihoidon toiminnassa erityisesti aikaisten aamukäyntien, myöhäisten iltakäyntien ja yökäyntien tarpeeseen olisi kyettävä vastaamaan nykyistä paremmin. Lisäksi olisi tarpeen pohtia mahdollisuutta akuuttiluonteisempaan toimintaan joidenkin asiakasryhmien hoidossa.
- Kotiavustajatoiminta on monissa yhteyksissä todettu sellaiseksi palveluksi, josta omaishoitajat ovat kokeneet hyötyvänsä tilanteissa, joissa mikään muu palvelu ei ole onnistunut. Tämä toiminta on kuitenkin varsin pienimuotoista ja sen vaikuttavuutta ja lisäämisen mahdollisuuksia olisi varmasti syytä tutkailla tarkemmin.

- Osavuorokautisen hoidon kehittäminen nykyistä laajamittaisemmaksi ja käyttäjäystävällisemmäksi voisi olla toinen omaishoitoperheitä tukeva palvelumuoto.
- Turvapuhelimien käytön osalta olisi lisättävä enemmän niitä palveluja, joissa turvalaitteiston käyttö ei edellytä käyttäjän toimenpiteitä. Tässä onkin yleistynyt jo ovivahti ja tuoreimpana toimenpiteenä on otettu käyttöön gps-paikantimia. Tällä alueella on varmasti vielä paljon hyödyntämättömiä mahdollisuuksia, joita teknologian kehitys tarjoaa jo nyt, mutta lisääntyvästi tulevaisuudessa.

2. Asiakkaan toimintaan liittyvät vaarat ja häiriötilanteet kodissa ja sen ulkopuolella

Asiakkaille sattui erilaisia vaara- tai häiriötilanteita sekä omassa kodissa, että sen ulkopuolella. Kodissa tapahtuvia asioita olivat esimerkiksi jatkuva soittelu omaiselle tai kotihoitoon, vaaratilanteet sähkölaitteiden käytössä, tulipaloriski tupakointiin liittyen, vesihanojen auki jääminen ja asiakkaan tuottama hajuhaitta. Kodin ulkopuolella olevia yleisimpiä vaaratilanteita olivat esimerkiksi harhautuminen porraskäytävään ja ulkona eksyminen.

- Asiakkaan omaan toimintaan liittyvien vaara- ja häiriötilanteiden ratkaisemisessa teknologian tarjoamat apuvälineet lienevät avainasemassa. Esimerkiksi vesihanojen auki jäämiseen liittyvien vahinkojen minimointi olisi mahdollista lisäämällä rutiininomaisempaa liiketunnistimella varustettujen vesihanojen asentamista muistisairaiden asuntoihin.
- Asiakkaan tuottama hajuhaitta on usein ympäristöä vahvasti häiritsevää ilmiötä, johon olisi syytä vaikuttaa vahvemmillä sosiaalityön interventioilla kuten varhaisemmalla puuttumisella ja palvelujen tehokkaammalla organisoinnilla. Olennaista olisi myös palveluilla varmistaa edes tyydyttävän siisteystason ylläpito.

3. Sosiaaliset pulmat

Yksinäisyyden ja turvattomuuden tunteisiin sekä yhteisöllisyyden puuttumiseen liittyen oli aineistossa paljon mainintoja. Jonkin verran oli asiakkaita, joilta puuttui täysin läheis- ja omaisverkosto. Muita tekijöitä olivat mm. kodin virikkeettömyys ja ystävyyssuhteiden jääminen muistisairauden myötä.

- Naapurustoissa olisi paljon tehtävissä yhteisöllisyyden lisäämiseksi ja tähän jokaisella kansalaisella olisi mahdollisuus vaikuttaa. Lisäksi olisi perusteltua selvittää mahdollisuutta organisoida jonkinlaista kotimiestoimintaa lievittämään esim. muistisairauden tietyssä vaiheessa yleistä ilta-aikaista turvattomuuden ja sekavuuden tunnetta.
- Yksinäisyyden ja turvattomuuden kokemuksesta puhuttaessa on myös hyvä tunnistaa kenen kokemuksesta on kysymys. Monissa tilanteissa kyse voi olla enemmän läheisen tai työntekijän oletuksesta kuin itse asiakkaan subjektiivisesta kokemuksesta. Tällöin asiakastyön painopiste tulisi olla omaisten tukemisessa.

4. Sosiaaliset pulmat

Yksinäisyyden ja turvattomuuden tunteisiin sekä yhteisöllisyyden puuttumiseen liittyen oli aineistossa paljon mainintoja. Jonkin verran oli asiakkaita, joilta puuttui täysin läheis- ja omaisverkosto. Muita tekijöitä olivat mm. kodin virikkeettömyys ja ystävyyssuhteiden jääminen muistisairauden myötä.

- Naapurustoissa olisi paljon tehtävissä yhteisöllisyyden lisäämiseksi ja tähän jokaisella kansalaisella olisi mahdollisuus vaikuttaa. Lisäksi olisi perusteltua selvittää mahdollisuutta organisoida jonkinlaista kotimiestoimintaa lievittämään esim. muistisairauden tietyssä vaiheessa yleistä ilta-aikaista turvattomuuden ja sekavuuden tunnetta.
- Yksinäisyyden ja turvattomuuden kokemuksesta puhuttaessa on myös hyvä tunnistaa kenen kokemuksesta on kysymys. Monissa tilanteissa kyse voi olla enemmän läheisen tai työntekijän oletuksesta kuin itse asiakkaan subjektiivisesta kokemuksesta. Tällöin asiakastyön painopiste tulisi olla omaisten tukemisessa.

5. Asunnon ja asuinympäristön rakenteelliset haasteet

Asumisen haasteet liittyivät asuintalon hissittömyyteen, kylpyammeeseen ja asunnon ahtauteen sekä alkeellisiin asumisolosuhteisiin. Hissittömyys tai kylpyamme eivät sinänsä olleet hoitopaikan hakemisen perusteena, mutta asunnon ahtaus apuvälineiden käyttöä ja hoitajan työskentelyä ajatellen saattoi muodostua kotona hoitamisen ja siten asumisen esteeksi.

- Yhteiskunnallisessa keskustelussa olisi huomattavasti vahvemmin nostettava esiin kansalaisten omaa vastuuta huolehtia omasta asuinympäristöstään. Jokaisen kynnelle kykenevän olisi tärkeää muokata asuinympäristönsä sellaiseksi, jossa on mahdollista jatkaa asumista toiminta- ja liikuntarajoitteisenakin.

6. Taloudelliset haasteet

Taloudelliset haasteet liittyivät aineistossa pääsääntöisesti siihen, että asiakkaat olivat alun perin hakeutuneet itsenäisesti yksityisen palveluasumiseen piiriin, joka oli muodostunut asiakkaiden näkökulmasta liian kalliiksi.

- Yksityisiin hoitopaikkoihin ja asumismuotoihin hakeutumisessa olennaista on, että asiakkaat saisivat mahdollisimman hyvää neuvontaa ja oikeaa tietoa kustannuksista ja niiden mahdollisesta kehityksestä. Asiakkaan on tärkeää tietää miten korkeiksi kustannukset voivat nousta palvelutarpeen lisääntyessä ja millä edellytyksin yhteiskunta voi kustannuksissa tukea. Tähän tarpeeseen onkin kehitetty erilaisia palvelusetelivaihtoehtoja, joissa yhteiskunta osallistuu kustannuksiin.